

Аналіз стану та перспектив впровадження дистанційної форми навчання в навчальний процес професійно-технічного навчального закладу

У статті подається одна з можливих схем організації навчального процесу в професійно-технічному навчальному закладі. На її основі аналізується стан та перспективи впровадження дистанційної форми навчання на прикладі навчання залізничним професіям «Слюсар з ремонту рухомого складу II-III розряду», «Машиніст електровоза. Машиніст тепловоза». Зроблено висновок, що використання дистанційної форми навчання в організації навчального процесу в професійно-технічному навчальному закладі призведе до підвищення мотивації учнів ПТНЗ і отримання більш широких можливостей для здобуття професії.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна форма навчання, організація дистанційного навчання в ПТНЗ, схема дистанційного навчання, навчальний процес, навчальна діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Останнім часом в Україні гостро постає проблема, пов'язана з необхідністю швидкої підготовки (перепідготовки) висококваліфікованого робітника, здатного адаптуватись до швидкоплинних виробничих умов, через нестачу кваліфікованих педагогічних працівників, які володіють професією, а також потреба в професійній інновації викладачів спеціальних предметів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), дистанційне навчання (ДН), що реалізується на рівні загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, а також самоосвіти [6], дає можливість швидко оновлювати знання, що вибираються зі світових інформаційних ресурсів. Крім того, воно дозволяє без обмежень розширити аудиторію викладача, незважаючи на географічні та адміністративні кордони, фінансові можливості і дає учневі свободу у виборі форм, методів та засобів навчання, але дистанційна форма навчання суттєво (нормативно, організаційно, технологічно тощо) відрізняється від традиційної.

Аналіз досліджень і публікацій... Над розробкою теоретичних і практичних аспектів ДН працює багато відомих вітчизняних та російських вчених, які чимало зробили для пропагування, організації наукових досліджень і впровадження ідеї ДН в педагогічну практику. О.Андрєєв [1], А.Хуторський [12] у своїх працях проаналізували основні принципи дистанційного навчання; психолого-педагогічні засади нової системи представлені у працях В.Кухаренка [4], О.Полат [9]; значний внесок у розкриття концептуальних підходів і механізмів реалізації ДН у професійній школі зробили такі вчені: В.Кашицин [5], В.Овсянніков [7] та ін. (вища професійна освіта); Н.Глушнева [3], В.Невзорова [8] (середня професійна освіта); теорію і методику професійної підготовки викладачів-тьюторів для системи дистанційної освіти розглядали В.Осадчий, С.Сисоева [10]. Однак у науково-методичній літературі недостатньо розроблена проблема впровадження дистанційного навчання для професійної підготовки кваліфікованого робітника в умовах професійно-технічних навчальних закладів залізничного спрямування.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у розкритті стану та перспектив впровадження форми дистанційної навчання в професійно-технічних навчальних закладах залізничного спрямування при навчанні за професіями «Слюсар з ремонту рухомого складу II-III розряду», «Машиніст електровоза. Машиніст тепловоза», а саме – у поєднанні дистанційної форми навчання із традиційною.

Виклад основного матеріалу... Відповідно до «Концепції впровадження дистанційного навчання у Державному навчальному закладі «Мелітопольський професійний ліцей залізничного транспорту» процес дистанційного навчання у ліцеї планується організувати згідно можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання, стану технічного та програмного забезпечення ліцею та орієнтованого на формування особистості майбутнього висококваліфікованого робітника, здатного до постійного оновлення та поглиблення професійних знань, умінь та навичок, професійної мобільності, швидкої адаптації до змін і розвитку в професійній та соціальній сферах, техніці і технологіях, системах управління та організації праці в сучасних швидкоплинних умовах розвитку виробництва та суспільства.

Вважаємо, що для планування дистанційного навчання необхідно розробити такі основні навчально-методичні документи:

- план-схема навчального процесу дистанційного навчання;

- навчальний план для навчання за дистанційною формою для кожної професії;
- навчальна програма;
- графік навчальних заходів;
- особистий графік навчальних заходів.

Відповідно до розробленої нами план-схеми навчального процесу дистанційного навчання (рис. 1) навчальна діяльність учнів після зарахування організуватиметься наступним чином:

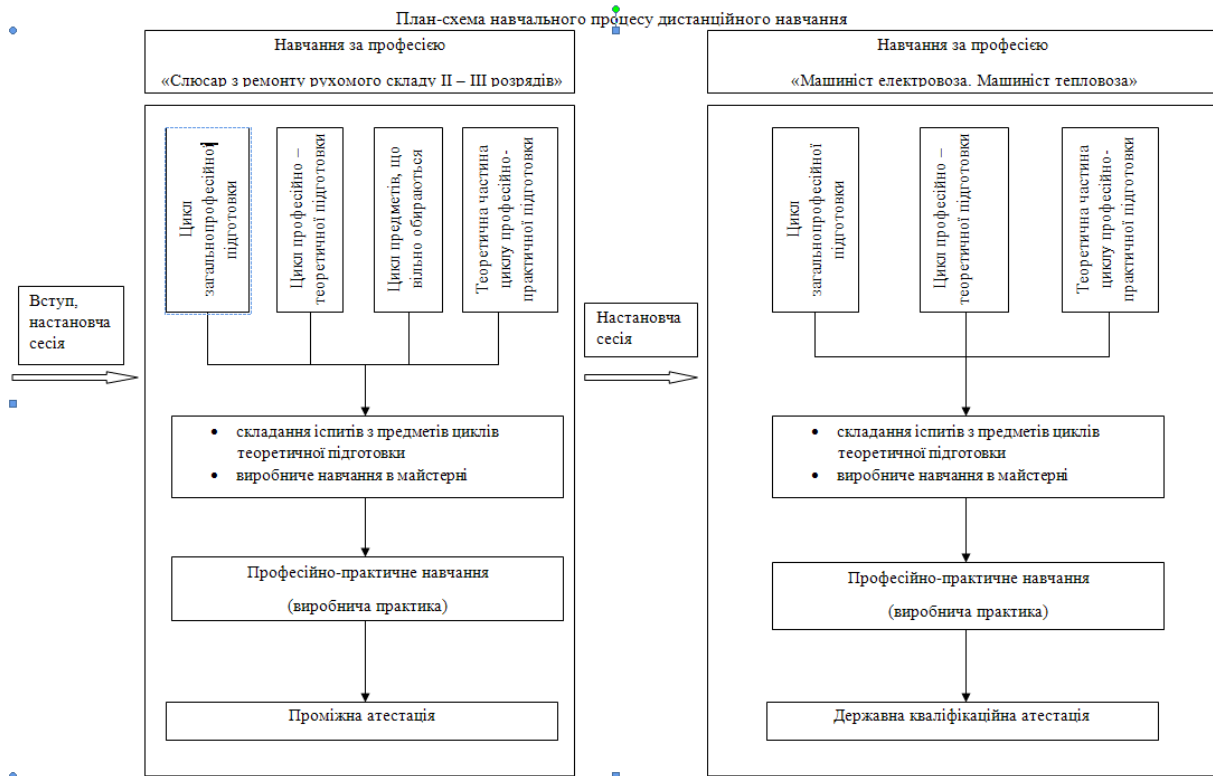

Рис. 1. План-схема навчального процесу дистанційного навчання

1. Наставочна сесія, на якій учень отримуватиме доступ до платформи дистанційного навчання (<http://mplzt.uz.ua>), на якій викладатимуться матеріали навчальних дисциплін (предметів) та докладні друковані інструкції з вивчення кожної (-го).

2. Дистанційно вивчатимуться такі цикли: «Цикл загальнопрофесійної підготовки», «Цикл професійно-теоретичної підготовки», «Цикл предметів, що вільно обираються», «Теоретична частина циклу професійно-практичної підготовки», які об'єднані нами в один теоретичний блок.

3. Складання іспитів з предметів циклів теоретичної і практичної підготовки і виробниче навчання в майстерні ліцею об'єднані нами в один блок і здійснюватиметься в ліцеї.

4. Після успішного складання іспитів з предметів циклів теоретичної і практичної підготовки та заліку з виробничого навчання в майстерні учні переходять до наступного етапу – професійно-практичного навчання (виробничої практики) за професією «Слюсар з ремонту рухомого складу II-III розряду», яке відбуватиметься за бажанням учня (на підприємствах Мелітополя або за місцем проживання учня).

5. Після успішного проходження виробничої практики та проміжної атестації учні отримають кваліфікацію «Слюсаря з ремонту рухомого складу II-III розряду», що дає право лише працювати з отриманої спеціальності або і працювати, і дистанційно продовжити навчання за професією «Машиніст електровоза. Машиніст тепловоза».

Дистанційна форма навчання за цією професією передбачатиме, що учень, як і при отриманні дистанційно попередньої спеціальності, приїжджатиме на настановчу сесію. Дистанційно вивчатимуться цикли загальнопрофесійної підготовки, професійно-теоретичної підготовки і теоретична частина циклу професійно-практичної підготовки, об'єднані нами в один теоретичний блок, а для складання іспитів і проходження виробничого навчання в майстерні учні приїжджатимуть до ліцею – блок очного навчання.

Після успішного складання іспитів з предметів циклів теоретичної і практичної підготовки та заліку з виробничого навчання в майстерні професійно-практичне навчання (виробнича

практика) за професією «Машиніст електровоза. Машиніст тепловоза» відбуватиметься за бажанням учня (на підприємствах Мелітополя або за місцем проживання учня). Після успішного проходження виробничої практики та державної кваліфікаційної атестації учні отримують диплом державного зразка машиніста тепловоза, машиніста електровоза.

А.В.Хуторський вважає, що дистанційне навчання співвідноситься з евристичним навчанням, яке реалізується за допомогою мережі Інтернет та здійснюється при застосуванні учнями телекомунікаційних методів конструювання знань, набуття досвіду спілкування з усім світом [11].

С.С.Вітвицька вважає, що дистанційне навчання є сукупністю інформаційних і педагогічних технологій, що забезпечують учня основним обсягом матеріалу, а також оцінку їх знань, умінь та навичок у процесі навчання [2, с.112].

У ДНЗ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ПЛЗТ» у жовтні 2012 року створена творча група «Пошук», члени якої займаються впровадженням системи дистанційної освіти та створенням електронних версій навчальних посібників, електронних підручників та дистанційних електронних курсів з професійно-технічних дисциплін.

Дистанційна форма навчання здійснюватиметься шляхом самостійного вивчення дисциплін за допомогою комп'ютерних та телекомунікаційних засобів і особистого проходження в ліцеї виробничого навчання в майстерні та складання заліків, екзаменів, захисту курсових та дипломних робіт та проходження інших форм підсумкового контролю, передбачених навчальним планом.

Для підтримки дистанційної форми навчання нами було обрано платформу Moodle через те, що вона, на відміну від використання викладачами та учнями окремого зовнішнього засобу зв'язку, наприклад, Skype або Apple iChat, має ряд переваг:

- підтримка конференцій багатьох користувачів;
- зручність і відсутність необхідності в окремій реєстрації в різних додатках, при вході в систему всі функції, у тому числі і ВКЗ, стають доступні одночасно з єдиного середовища;
- простота – виклик здійснюється однією кнопкою в звичному інтерфейсі навчального курсу;
- контроль – збір і надання статистичних звітів проводиться в потрібному форматі в загальну систему та інші.

При використанні дистанційної форми навчання уроки різних типів набуватимуть нових організаційних форм: самостійна робота з навчальними матеріалами на електронних носіях; самостійна робота з навчаючими програмами; групові он-лайн дискусії за допомогою програм спілкування Skype, агенту mail.ru в мережі Інтернет, звіти про поточні етапи навчання викладачу засобами мережі Інтернет, що потребує відповідних вмінь та навичок викладача. З цією метою у січні 2013 року були організовані курси щодо навчання викладачів і майстрів виробничого навчання основам інформаційно-комунікаційних технологій.

Організація поточного контролю залежатиме від побудови навчальної дисципліни і здійснюватиметься за рішенням методичної комісії. Контрольне тестування здійснюватиметься як за окремими темами та розділами, так і за курсом в цілому (підсумкове контрольне тестування). Диференційовані контрольні роботи виконуватимуться учнями он-лайн (з обмеженням часу) або в електронному вигляді (тоді пересилатимуться викладачеві за допомогою e-mail).

Практичні роботи виконуватимуться он-лайн за допомогою комп'ютерного моделювання, з використанням відео та флеш анімацій з обмеженням часу.

Консультації викладачі здійснюватимуть за графіком за допомогою засобів мереж, програм спілкування, засобами електронної пошти.

Кожна дисципліна являтиме собою дистанційний курс, комплексно-методичне забезпечення якого повинно бути представлено у вигляді таких блоків:

- ✓ інформаційно-змістовний;
- ✓ контрольно-комунікативний;
- ✓ корекційно-узагальнюючий.

Завдяки інформаційно-змістовному блоку забезпечуватиметься здійснення організаційної та навчальної функції ДН. Інформація в ньому (комп'ютерні програми, комп'ютеризовані курси, електронні підручники, навчальні посібники з професії тощо) надаватимуться учням в електронному вигляді як на магнітних носіях, так і вони матимуть доступ до них на вже створеній платформі дистанційного навчання (рис. 2).

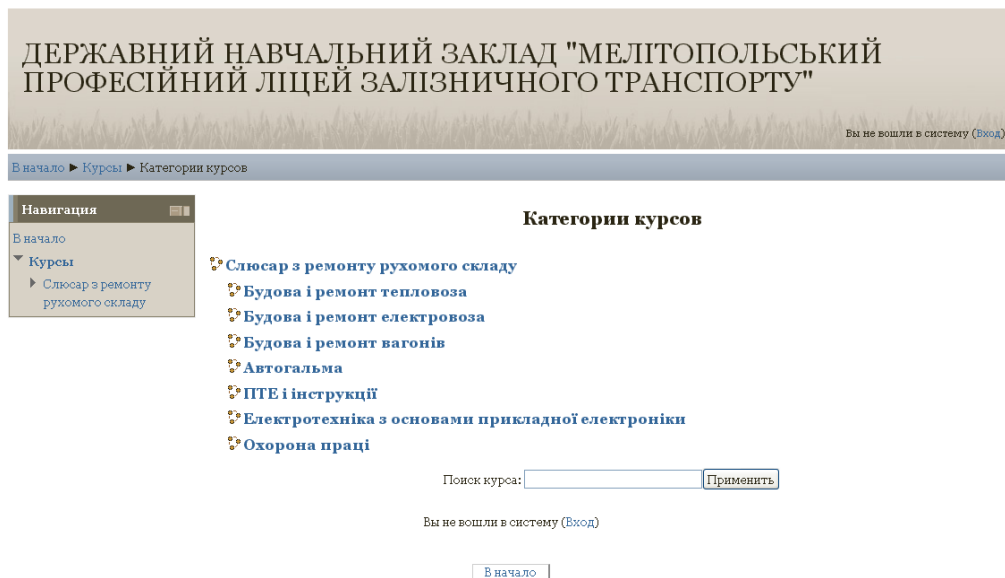

Рис. 2. Вікно дистанційних курсів з професії «Слюсар з ремонту рухомого складу»

Інформаційно-змістовний блок складатиметься з інформаційного та змістовного підблоків.

Інформаційний міститиме загальні відомості щодо дисципліни, що вивчається, термін її вивчення, графік проходження тем та розділів, форми та термін звітності, графік проведення практичних занять (при необхідності), графік консультацій.

Змістовний міститиме навчальні програми та плани, підручники, посібники, збірники задач, довідники, список навчальної та додаткової літератури, методичні рекомендації учням по роботі з комп'ютерними курсами та мережами, у тому числі Інтернет.

Завдяки контролюю-комунікативному блоку забезпечуватиметься виконання таких функцій: навчальної, контролюючої, комунікативної, організаційної та рефлексивної. Цей блок дозволить встановлювати зворотний зв'язок між суб'єктами форми дистанційного навчання (викладач-учень, учень-група учнів-учень, учень-учень). Складається із контрольного і комунікативного підблоків.

Контрольний міститиме тести різного виду та інші матеріали для визначення стартового рівня учня, проміжного, підсумкового контролю, питання для самоконтролю, контрольні питання для заліків та іспитів, графіки контролю поточної успішності, графіки та форми підсумкової успішності, критерії оцінювання знань і вмінь учнів.

Комунікативний міститиме графік та види консультацій, графік індивідуальних зустрічей з викладачами-предметниками, викладачами-тьюторами, майстрами виробничого навчання.

У корекційно-узагальнюючому блоці містяться підсумкові результати навчальної роботи, діагностика навчально-пізнавальної діяльності та аналіз результатів різних видів контролю навчальної діяльності учня.

Вже створено електронний навчальний посібник «Тепловоз 2ТЭ116», що використовується при вивченні дисципліни «Будова і ремонт електровоза» (триває процес оформлення авторського права) та розробляються електронні посібники з циклу дисциплін професійно-теоретичної підготовки.

Висновки та перспективи... Отже, впровадження дистанційної форми навчання у поєднанні з традиційною у професійно-технічному навчальному закладі потребує впровадження нових форм організації навчальної діяльності учнів та відповідних змін у роботі викладачів та майстрів виробничого навчання. Аналіз наведеної план-схеми навчального процесу дистанційного навчання дає можливість стверджувати, що використання дистанційної форми навчання в організації навчального процесу в професійно-технічному навчальному закладі призведе до підвищення мотивації учнів ПТНЗ і більш широких можливостей для отримання професії (підготовки або перепідготовки) майбутнім висококваліфікованим робітником з частковим мінімальним відривом від виробництва.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях : дисс. на соискание уч. степени докт. пед. наук : 13.00.02 / А. А. Андреев. – М. : МЭСИ, 1999. – 289 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. літ., 2003. – 316 с.

3. Глушнева Н. Р. Развитие учреждения среднего профессионального образования : дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук : 13.00.08 / Н. Р. Глушнева. – М., 2004. – 185 с.
4. Дистанційне навчання. Умови застосування : навч. посіб. / за ред. В. М. Кухаренка. – Харків : НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. – 340 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/ukr/content.htm>.
5. Кашицин В. П. Организационно-педагогические условия развития дистанционного образования в высшей школе России : дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук : 13.00.01 / В. П. Кашицин. – М., 2000. – 175 с.
6. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 21.01.2004 № 40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/03.html>.
7. Начальный курс дидактики дистанционного образования / [Овсянников В. И., Щенников С. А., Теслинов А. Г., Чернявская А. Г. и др. ; под ред. Овсянникова В. И.]. – М. : Журнал «Педагогика», 2006. – 393 с.
8. Невзорова В. И. Непрерывное профессиональное экономическое образование на основе дистанционных технологий : дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук : 13.00.08 / В. И. Невзорова. – М., 2000. – 224 с.
9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат [и др.] ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2003. – 272 с.
10. Сисоева С. О. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика : навч.-метод. посіб. / С. О. Сисоева, В. В. Осадчий, К. П. Осадча / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет ім. Бориса Грінченка, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького. – Київ-Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2011. – 280 с.
11. Хуторской А. В. Концепция дистанционного образования / А. В. Хуторской. – 1998. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/dopol/russia/conzper.html> – Назва з екрану.
12. Хуторской А. В. Современная дидактика : учеб. для вузов / А. В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.

Аннотация

Ю.Л.Савченко

Анализ состояния и перспектив внедрения дистанционной формы обучения в учебный процесс ПТУЗ

В статье приводится одна из возможных схем организации учебного процесса в профессионально-техническом учебном заведении. На ее основе анализируется состояние и перспективы внедрения дистанционной формы обучения на примере обучения железнодорожным профессиям «Слесарь по ремонту подвижного состава II-III разряда», «Машинист электропоезда. Машинист тепловоза». Сделан вывод, что использование дистанционной формы обучения в организации учебного процесса в профессионально-техническом учебном заведении приведет к повышению мотивации учащихся ПТУЗ и получению более широких возможностей для приобретения профессии.

Ключевые слова: дистанционное обучение, дистанционная форма обучения, организация дистанционного обучения в ПТУЗ, схема дистанционного обучения, учебный процесс, учебная деятельность.

Summary

Y.L.Savchenko

Analysis of the Status and Prospects for the Introduction of Distance Learning at a Vocational School

The article shows one of the possible schemes of the educational process at a vocational school. The state and prospects for implementation of distance learning were analyzed on the base of this scheme by example teaching Railroad professions «Mechanic on repairing of rolling stock II-III category», «The driver of the locomotive on diesel traction. The driver of the locomotive on electric traction». It is concluded that using the form of distance learning in the educational process at a vocational school would increase motivation of students and give them more opportunities to acquire a profession.

Key words: distance learning, form of distance learning, organization of distance learning at a vocational school, scheme of distance learning, the process of learning, learning activities.

Дата надходження статті: «28» березня 2013 р.